

VIÐAUKI 7. ORÐALISTI. SKILGREININGAR OG SKÝRINGAR Á HUGTÖKUM

Tekinn saman af Ásbirni Jóhannessyni, Eymundi Runólfssyni og Gunnari Bjarnasyni.

Orðalistinn er þannig gerður að á eftir uppflettiorði kemur í flestum tilfellum skilgreining á hugtakinu en nánari skýring kemur þar fyrir neðan með inndregnu letri. Uppflettiorð sem koma fyrir í skilgreiningum eða skýringum í þessum orðalista eru skáletruð. Mörg orðanna eru tekin úr heimildum sem eru tilgreindar í lok viðaukans en einnig voru samdar skilgreiningar við fjölmörg orð.

Á árinu 2011 er stefnt að því að í þessum viðauka verði mun ýtarlegra vegorðasafn.

aðskilnaður kornastærða

verður þegar mismunandi kornastærðir, í blöndu *steinefna* með mikilli breidd í kornastærðum, greinast hver frá annarri þannig að *sáldurferill* verður ólíkur á mismunandi stöðum t.d. í efnishaugum eða í lagi *veghlots*

Þetta getur m.a. gerst þegar steinefni hrynur niður halla í efnishaugum eða velkist til undir umferð í vegi.

afrétting

jöfnun á yfirborði lags í *veghloti*

Dreift er þunnu lagi af smágerðu efni yfir lagið til þess að þetta yfirborð þess og koma því í rétta *hæð*.

afréttingarlag

þunnt lag, sem sett er ofan á annað lag úr grófara efni

Sjá *afrétting*.

afvötnun

framræsla vatns úr *veghloti* og vegstæði

akbraut

hluti vegar, ætlaður vélknúnum farartækjum til að aka á

Ein eða fleiri samliggjandi *akreinar*.

akrein

akbraut eða hluti *akbrautar*, ætluð einfaldri röð ökutækja til umferðar

Alverk

verklýsingar Vegagerðarinnar

Stöðluð lýsing á verkliðum í útboðsverkum, nema annað sé tekið fram í útboðsgögnum (sérverklýsingu).

apalhraun

hraun, með úfnu og ósléttu yfirborði með hraukum af lausu gjallkenndu apalgrýti

ÁDU

skammstöfun fyrir ársdagsumferð, meðalumferð bíla á einum degi í tilteknu vegþversniði á ársgrundvelli

ÁDU_p

skammstöfun fyrir ársdagsumferð þungra bíla (>3,5 tonn að heildarþyngd), meðalumferð þungra bíla á einum degi í tilteknu vegþversniði á ársgrundvelli

álagsdreifistuðull

mælikvarði á hæfi efnis til að dreifa álagi

Venjulega er miðað við hæfi *mulinnar malar* til álagsdreifingar, sem þá fær álagsdreifistuðulinn 1.

ásýnd steinefnis

heiti yfir *kornalögun*, *brothlutfall* og *yfirborðsáferð steinefnis*

basalt (basískt berg)

berg með hlutfallslega lítilli kísilsýru, minna en 52 % af SiO₂, miðað við þyngd

berg

steinefni í föstu ástandi, úr einni eða fleiri *steindum* t.d. basalt, *gabbró* og *setberg*, sem verður ekki losað nema með tækjum

bergbrigði

nánari greining *bergtegundar* eftir ummyndun-
arstigi, þéttleika og öðrum einkennum

Dæmi um bergbrigði; basalt, ummyndað, þétt.
Bergbrigði eru flokkuð í þrjá gæðaflokka
eftir eiginleikum til mannvirkjagerðar.

berggerð

Sjá *bergtegund*.

berggreining

ákvörðun á *berggerð* og *bergbrigðum steinefnis*
Greiningin er gerð til að leggja mat á gæði
bergs til mannvirkjagerðar. Hún lýsir m.a.
bergbrigðum þ.e. þéttleika og ummyndun-
stigi efnis.

berggrunnur

fast *berg* jarðskorpunnar

Á Íslandi *gosberg* og *setberg* sem er undir
jarðvegi og setlögum. Sýndur á berggrunns-
kortum.

berggæði

heiti yfir *styrk*, *veðrunarþol* og *slitþol steinefna*

bergmol

samheiti við *set* en hér er *gjóska* ekki meðtalin

bergnáma

efnistökustaður þar sem fast *berg* er numið til
notkunar í mannvirkjagerð

Það er rífið upp með stórvirkum vinnuvélum
eða losað með sprengiefni.

bergskæring (bergskering er röng orðmyndun)

brottnám *bergs* úr vegsvæði þar sem fast *berg* er
rífið upp með stórvirkum vinnuvélum eða losað
með sprengiefni í því skyni að bæta legu og um-
hverfi vegarins

bergspenna

innri spenna í *bergi*

bergsprunga (sprunga)

brot í *berg*, hvort sem berghlutarnir hafa færst til
eða ekki

bergtegund

gerð *bergs* eftir uppruna

Greind í flokka, *storkuberg*, *setberg* og
myndbreytt *berg* og í tegundir eftir *steindum*
og efnasamsetningu, svo sem eftir því, hve
mikið er af kísilsýru (SiO₂) í berginu

bikbundið burðarlag

fremur magurt malbikslag úr grófu *steinefni*

Venjulega annað eða þriðja malbikslag talið
ofan frá, 50-150 mm þykkt.

bikdreifari

búnaður til að dreifa bikbindiefni í fremur
þunnu en jöfnu lagi á vegyfirborð

bindilag

bikbundið lag á milli *slitlags* og *burðarlags*

blágrýti

basískt gosberg, dökkt eða jafnvel svart á lit

Blágrýtismyndunin er elsta jarðmyndun
landsins, en hún varð til á síðertíer, það er, á
míósen og plíósen og er því eldri en u.þ.b. 3
milljón ára.

blöðrótt berg

storkuberg með blöðrum á víð og dreif

borgengni

mælikvarði á, hversu hratt bor gengur inn í *berg*
og hve mikið slit verður á borkrónu við borun í
bergið

bormynstur

fyrirkomulag borhola og bil milli þeirra í pall-
sprengingu

Markað er fyrir borholum eftir ákveðnu
mynstri. Bil milli borhola samsíða stálvegg
nefnist raðabil en bil milli borhola þvert á
stálvegg nefnist holubil (forsetning).

Val á bormynstri er háð nokkrum þáttum s.s.
gerð *bergsins*, hvaða grjótstærð er sóst eftir,
pallhæð og þvermáli holu.

bortugi

borvagn ásamt borvélum og öðrum nauðsynleg-
um búnaði til borunar

bólstraberg

gosberg, sem oft myndast, ef hraunkvika rennur í vatni og storknar snögglega

Verður þá til safn af bólstrum, sem minna á troðfulla poka. Hver bólstur er stuðlaður, og stefna stuðlarnir sem geislar í allar áttir út frá miðju hans. Ytra borð bólsturs er glerkennt. Basaltbólstrar eru algengir, en líparítbólstrar sjaldgæfir

brattlendi í vegstæði

land í og við vegstæði þar sem halli er meiri en 1:3

brjótur

vélbúnaður af ýmsum stærðum og gerðum (kjálkabryótur, kónbrjótur, kastbrjótur) til að mylja *sprengt berg* eða laus *set*

brothlutfall

hlutfall brotinna og óbrotinna korna í *sýni* og segir til um hversu stór hluti einstakra korna er alveg brotinn, og hversu hátt hlutfall korna er alveg núið (óbrotið)

Steinn telst alveg brotinn ef brotflöturinn er meira en helmingur af yfirborði hans.

Brothlutfallið 50/30 þýðir að >50% steina eru alveg brotnir og <30% alveg núnir.

brotstig

gefur til kynna fjölda *brjóta* í mulningssamstæðu, sem *steinefni* hefur farið í gegnum

Mölun í þremur brjótum nefnist þriggja brotstiga mölun.

burðargildi

reiknað *burðarþol* vegar

burðargildisaðferð

aðferð til að reikna *burðarþol* vegar

Um er að ræða uppsafnað margfeldi af þykkt hvers lags fyrir sig í *yfirbyggingunni* og *álagsdreifistuðli* viðkomandi lags. Útkoman (*burðargildi*) er mælikvarði á *burðarþol* yfirbyggingarinnar.

burðarlag

lag í *yfirbyggingu veghlots* milli *styrktarlags* og *slitlags* eða *bindilags*

Burðarlagi er stundum skipt í tvennt, efri og neðri hluta burðarlags.

burðarþol

1 ending og hæfi vegar til þess að bera ökutæki, sem eftir honum fara, án þess að aflagast

Við mat á burðarþoli vegar er jafnan miðað við álag einstakra öxla og heildarþunga farartækis.

2 niðurstaða í mælingu t.d. með falllóði eða *plötuprófi*.

CBR-próf

rannsóknaraðferð til að meta burðareiginleika *steinefnis* til vegagerðar, meðal annars áhrif vatns á þann eiginleika

djúpberg

storkuberg, sem myndast við hæga storknun bergkviku djúpt í jarðskorpunni

efnisgerð

tegund *steinefnis*, sem notað er við vegagerð

Eigindir steinefnis eru mismunandi og er efninu skipt í þrjá meginflokka:

1. *set* (efni úr setmyndunum),
2. *storkuberg* (efni úr storkubergi),
3. endurnýtt efni (endurunnin efni).

Efnisgerðirnar eru flokkaðar í undirflokka eftir vinnslu efnisins. Ástæðan fyrir flokkun efna í efnisgerðir er að eiginleikar þeirra eru misjafnir og því eru oft gerðar mismunandi kröfur til efnis eftir því hver efnisgerðin er og hvernig vinnslu hefur verið háttað.

efnisgæði

eiginleikar *steinefnis* sem lýsa því hvort eða að hve miklu leyti steinefnið uppfyllir tilteknar kröfur

Sjá *efniskrafa*.

efnishaugur

birgðir af *steinefni* (unnu eða óunnu) sem hefur verið *haugsett* til geymslu um lengri eða skemmri tíma

efniskrafa

krafa um lágmarksgæði *steinefnis*, til að efnið teljist hæft til fyrirhugaðrar notkunar

Dæmi um efniseiginleika, sem gerðar eru kröfur til, eru *styrkur*, *veðrunarþol* og *slitþol*.

efnisrannsókn

prófun á efnum samkvæmt viðurkenndum forskriftum, prófunarstöðlum, til að skera úr um efniseiginleika, svo sem styrk, *veðrunarþol*, *kornalögun* og *sáldurferil*.

efnistaka

brottnám *steinefna*, *bergs* eða lausra *setlaga*, til notkunar við mannvirkjagerð

efri flokkunarstærð

möskvastærð (táknud með D) í sigti sem viss hluti *steinefnis* smýgur, oft 80-90 %

Þetta hugtak er, ásamt *neðri flokkunarstærð*, notað til að skilgreina stærðabil sem megnið af steinefni fellur í með hæfilega ákvörðuðum frávikum. Sjá staðal ÍST EN 13242.

efri stærðarmörk

möskvastærð í sigti sem 98 þungaprósent af efninu smjúga

Táknud með D'98.

eftirlitsmælingar

mælingar sem gerðar eru á meðan á verki stendur, til athugunar á verkþæðum og magni

eftirlitspróf

próf eða rannsóknir sem gerðar eru til að meta verk- og *efnisgæði*

Prófin geta verið sjónmat en einnig flóknari efnispróf eða rannsóknir gerðar á rannsóknarstofum.

eftirþjöppun

rúmmálsminnkun (samþjöppun) í vegagerðar efni fyrir áhrif umferðar eða undan eigin þunga eftir að gengið hefur verið frá því endanlega í veginum

eiginleikar fínefna

efniseiginleikar sem lýsa þeim hluta *steinefnis* sem er með smærri korn en 0,063 mm

Dæmi um eiginleika; *þjálmi*, magn *myldis* og holrýmd í mélu.

einskorna

þegar kornastærðir (*steinefna*) liggja að mestu á þröngu bili

Evrópustaðlar

safn staðla sem þjóðir Evrópu hafa samþykkt að taka í notkun

Þessu samþykki fylgir jafnframt kvöð um að fella um leið úr gildi eigin staðla um sama efni. Hérlandis hafa Evrópustaðlar forskeytið ÍST EN.

ferskt berg

berg með *steindum* sem hafa ekki náð að ummyndast yfir í aðrar steindir svo sem leirsteindir

Sjá *ummyndun*.

fínefnahlutfall

þyngdarhlutfall efnis með smærri korn en 0,063 mm í *sýni* af *steinefni*

Hlutfallið er ýmist miðað við allt sýnið eða þann hluta sem smýgur tiltekið sigti, t.d. 22 eða 63 mm.

fínefni

smágerð *steinefni* í leir og sýltarstærðum, með smærri korn en 0,063 mm

fínhrýfi (microtexture)

lítt sýnilegar ójöfnur í yfirborði *slitlags* með bylgjulengdir allt að 0,5 mm og dæmigerða sveifluviðd á bilinu 0,001-0,5 mm

Fínhrýfi ræðst einkum af yfirborðsáferð steina í yfirborði slitlags. Það hefur, ásamt *grófhrýfi*, afgerandi áhrif á hemlunarviðnám slitlagsins.

fínpúkk

steinefni, úr sprengdu eða rippuðu *bergi*, innan stærðabilsins 4-80 mm

Sjá *púkk* og *grófpúkk*.

fjöldi yfirferða með valta

tilgreinir hversu oft *valti* hefur farið yfir hvern einstakan blett í lagi (t.d. burðarlagi) vegar

Notað sem mælikvarði á völtun. Hægt að telja með GPS-staðsetningarbúnaði.

fláafleygur

fleygur í *veghloti*, utan við berandi hluta vegar

Gerður til að draga úr bratta vegfláa í öryggisskyni.

fleygað púkk

steinefni í burðarlagi, fleygað með *finpúkki* til þess að auka *stæðni* lagsins
Einnig gert til að þétta og slétta yfirborðið.
Sjá *púkk*.

flokkað efni

steinefni, flokkað með þeim hætti að það spanni tiltekið bil kornastærða
Dæmi 8/16 mm.

flokkun

sundurgreining *steinefnis* eftir kornastærðum
Gert með minnst tveim sigtum, með eða án undanfarandi *mölunar*.

flokkunarstærð

möskvastærð sem afmarkar meginhluta *sáldurferils steinefnis*
Stærðarflokki *steinefnis* er lýst með tveim flokkunarstærðum, efri (D) og neðri (d).
Sjá *efri flokkunarstærð* og *neðri flokkunarstærð*.

flutningslengd (flutningsvegalegd)
vegalegd sem efni er flutt

flæðimark

hæsta rakagildi sem efni getur haft án þess að missa *þjálni* sína og flæða

forbrjótur

fyrsti *brjótur* í *mölunarsamstæðu*, yfirleitt kjaftbrjótur (kjálkabrjótur)

forbrotið efni

steinefni sem hefur farið í gegnum *forbrjót* en enga frekari vinnslu
Dæmi um stærðarflokka: 0/90 og 0/125.

framkvæmdarstig

tilfallandi *steinefnarannsóknir* á framkvæmdarstigi, hafi þær brugðist á fyrri stigum
Sjá *stig í verkferli efnisrannsókna*.

framleiðsla

hér; takmörkuð við framleiðslu steinefnis
1 Hverskonar vinna við losun, *mölun*, sigtun, þvott o.s.frv. á *steinefni*
2 *Steinefni*, að framleiðslu lokinni.

framleiðslustig

vinnsla steinefna og rannsóknir á þeim
Sjá *stig í verkferli efnisrannsókna*.

frávik

mismunur á mældu gildi og fyrirskipuðu gildi

freramörk

þykkt jarðvegs sem að jafnaði frýs að vetrarlagi
Freramörk má skilgreina nánar með líkum, t.d. 20, 50 eða 100 ára freramörk.

frostdýpi

dýpi í jörð, sem frost nær niður hverju sinni

frostvarnarlag

lag í *yfirbyggingu*, næst undir *styrktarlagi*, sem ætlað er að einhverju eða öllu leyti að hindra að frost hlaupi niður í frostnæmt efni í *undirbyggingu* eða *vegbotn*

frostþol

1 N hæfileiki *steinefnis* til að standast víxlverkun frosts og þíðu án þess að molna niður
2 L efni er frostþolið ef það er ekki vatnsdrægt og þenst ekki út þegar það frýs

fylling

Sjá vegfylling.

fyrirmæli

Orðið „fyrirmæli“ og orðasambandið „að mæla fyrir um“ er notað án frekari skýringa um öll bindandi fyrirmæli verkkaupa eða eftirlits og öll fyrirmæli í verksamningi, verklýsingu, sérverklýsingu og uppdráttum eins og við á hverju sinni.

gabbró

basískt, stórkristallað *djúpberg* sem hefur storknað hægt á miklu dýpi

gangberg

storkuberg, sem myndast við storknun bergkviku í sprungu eða milli laga ofarlega í jarðskorpunni

gjóska

laus gosefni úr bergkviku sem þeytast upp í loft úr gjósandi eldstöð við það að gas losnar úr kvikunni

gosaska

gjóska úr smágerðum glerkenndum kornum, minni en 2 mm í þvermál

gosberg

storkuberg, sem myndast við storknun hraunkviku ofan jarðar, einnig í lofti eða vatni

GPS staðsetningarbúnaður

tæki sem tilgreinir staðsetningu í hnitum með aðstoð gervihnatta

grágrýti

basískt gosberg, gráleitt basalt

Grágrýtismyndunin varð til á ísöld, kvarter, og er því yngri en u.þ.b. 3 milljón ára og eldri en u.þ.b. 0,7 milljón ára.

grjót

samsafn af allstórum steinum

gropa

smábert holrúm í efni

gropinn

L að gropur séu dreifðar víðs vegar um efni

grófhryfi (macrotecture)

sýnilegar en smágerðar ójöfnur í yfirborði *slitlags* með bylgjulengdir á bilinu 0,5-50 mm og dæmigerða sveifluvídd á bilinu 0,1-20 mm.

Grófhryfi ræðst af afstöðu steina hvers til annars í yfirborði slitlags og að hve miklu leyti efja fyllir upp í bil á milli þeirra. Grófhryfi með stuttar bylgjulengdir dregur úr veghljóði en það eykst síðan með vaxandi bylgjulengdum. Grófhryfi hefur jákvæð áhrif á hemlunarviðnám með því að veita burtu vatni þar sem hjólbarði og vegyfirborð mætast.

grófmölung

mölung efnis, oftast í einum *brjóti*, þannig að *stærstu steinar* verði af hæfilegri stærð til nota í viðkomandi lagi vegar

Dæmi: 0/250 mm.

Sjá *forbrotið efni*.

grófpúkk

steinefni, úr sprengdu eða rippuðu *bergi*, innan stærðabilsins 80-300 mm

Sjá *púkk og finpúkk*.

grunneiginleikar bergs

grunnþættir í uppbyggingu og eiginleikum *bergs*

Eru háðir öllum þáttum í uppbyggingu bergsins svo sem efnasamsetningu, gerð *steinda*, *kristalbyggingu*, kornastærð, þéttleika, sprungum, straumflögun o.fl. en allir þessir þættir geta haft áhrif á *berggæðin*.

grunneiginleikar steinefnis

grunnþættir í eiginleikum *steinefnis*

Eru ásýnd *bergs*, *berggæði* o.fl. sem ásamt *kornadreifingu* eru ráðandi varðandi gæði efnisins þegar það hefur verið lagt út og þjappað í vegi.

grunnvatn

jarðvatn, sem fyllir holur og glufur í jarðlögum, hefur ákveðið vatnsborð og vatnsþrýsting, sem er jafn eða meiri en þrýstingur loftþjúps jarðar

grunnvatnsborð

efri mörk *grunnvatns*, en neðan þeirra er jörð mettuð vatni

Yfirborð vatnsforða undir yfirborði jarðar. Yfirborð stöðuvatns samsvarar grunnvatnsborði á sama stað.

grýfi (megatecture)

augljósar eða áberandi ójöfnur í yfirborði *slitlags* með bylgjulengdir á bilinu 50-500 mm og dæmigerða sveifluvídd á bilinu 0,1-50 mm

Dæmi um grýfi eru grunnar holur í malarvegum, fleiður eða brotholur í malbiki, gárur í malbiksslitlagi, kröpp þvottabretti á malarvegum og viðlíka ójöfnur. Grýfi er að flestu leyti neikvæður eiginleiki, eykur eldsneytiseyðslu, veldur umferðarhávaða og titringi sem eykur slit á bíl og óþægindi fyrir farþega.

haugsetning

flutningur og frágangur *steinefnis* ellegar jarðvegs á geymslustað, til síðari nota

heflun

jöfnun *steinefnis* í vegi (malarslitlagi, burðarlagi) með *veghefli*

helluhraun

hraun, sem hefur storknað þannig, að yfirborð þess er heilleg og tiltölulega slétt klöpp, sem oft er alsett bogmynduðum gárum, hraunreipum

Víða hafa spildur fallið niður og hraunkatlar myndast og einnig er algengt að hraunið hafi gúlpast upp í hraunhóla sem eru gjarnan sprungnir á yfirborði.

hjáleið

bráðabirgðavegur til hliðar við aðalveg

Oftast gert til að veita umferð framhjá vegi í byggingu, meðan á framkvæmdum stendur.

hraun

hraunkvika eða storknuð hraunkvika ofanjarðar

Á einkum við, hafi hraunið runnið eftir að ísöld lauk fyrir um 10 þúsund árum.

hraungjall

hrjúf, grófgerð, gropin *gjóska* oft með glerkenndu yfirborði

Sekkur í vatni.

hraunkargi

gjallkennt, gropið *hraun* sem er oft bæði efst og neðst í *apalhraunlögum*

hraunklöpp

þéttur kjarni *hrauns*

hrýfi (texture)

yfirborðsáferð *slitlags* með bylgjulengdir allt að 500 mm

Skipt eftir bylgjulengdum í *fínhrýfi*, *grófhrýfi* og *grýfi*. Núningsstuðull eða hemlunarviðnám er stundum notað sem óbeinn mælikvarði á hrýfi.

húmus

Sjá *myldi*.

hæð

í mælingum

lóðhnit punkts

Í vegagerð eru lóðhnit stundum miðuð við fastmerki sem hafa staðbundið hnitakerfi.

hæðarlega

vegagerð

ferill vegar í lóðréttu plani

hæðarmæling

ákvörðun á lóðhniti punkts

hönnunarskeið (hönnunartími)

sá tími sem hönnunarforsendur ætla mannvirki að endast

hönnunarstig

rannsókuð eru *steinefni* í fyrirhuguðum námum og *skæringum*

Sjá *stig í verkferli efnisrannsókna*.

hörpun

sigtun *steinefnis*, venjulega á einu sigti, í þeim tilgangi að skilja frá efni af möskvastærð sigtisins og grófara

Frákastið er ýmist tekið til annarra nota eða *haugsett*.

Andstæða við *undantekt*.

ísúrt berg

berg, með SiO₂ á bilinu 52 – 66 % miðað við þyngd

jarðbyrði

óhreyft yfirborð jarðvegs

Sjá *vegbotn*.

jarðefni

1 efni í eða úr jörð

2 *vegagerð* efni jarðar, notað til mannvirkjarðar

jarðgrunnur

öll laus jarðlög sem liggja ofan á berggrunni þ.e. *jarðvegur* og setlög

Sýndur á jarðgrunnskortum. Sjá *berggrunnur*.

jarðlag

samfellt lag af *jarðefni* (*bergi*, *jarðvegi*), sem greinist vegna eiginleika sinna eða uppruna bæði frá jarðefnum er liggja undir og ofan á því

jarðvegur

hið efsta lausa *jarðlag* sem plönturætur geta smogið og fundið næringu í og er að nokkru leyti af lífrænum uppruna

klapparnáma

náma, þar sem fast *berg* er losað og í mörgum tilfellum unnið, meðal annars til vegagerðar

klæðing

slitlag, gert úr þunnbiki sem er sprautað á undirlagið og *steinefni* sem er stráð ofan í þunnbikið og valtað

kornadreifing

Sjá *sáldurferill*.

kornalögun

form korna, lýst með ýmsum stikum

Stikar sem lýsa lögun korna eru flestir hlutlægir, svo sem lengd/breidd, lengd/þykkt, breidd/þykkt en aðrir huglægir, til dæmis skarpkantað, ávalt, núið o.s.frv.

kornastærð í bergi

stærð kristalla eða korna í *bergtegundum*

Berg getur verið glerkennt, dulkorna, fínkorna, meðalkorna og grófkorna og er stærð kristalla háð því í hvaða umhverfi bergið storknar, í lofti (glerkennt), á miklu dýpi (grófkorna) eða á yfirborði (dulkorna til meðalkorna).

kristalbygging

Í kristölluðu *bergi* mynda *steindir* kristalla af mismunandi gerð og lögun. Kristallabyggingin er ráðandi um kleyfni bergs og hvernig brotsár þess lítur út.

kröfuflokkur

gæðaflokkar *Evrópustaðla* fyrir niðurstöður efnisprófana

Í Evrópustöðlum (framleiðslustöðlum) eru skilgreindir kröfuflokkar (category) fyrir rannsóknaniðurstöður allra þeirra prófunaraðferða sem lýst er í prófunarstöðlum. Kröfuflokkarnir eru sá mælikvarði sem skal nota þegar settar eru fram kröfur t.d. til vegagerðarefna.

kubbaberg

stuðlað basalt með stuttum og grönnum stuðlum, sem oft mynda sveipi í *bergi*, algengt í móbergsmyndun

lagþykkt

þykkt á tilteknu lagi í vegi eftir *þjöppun*

lekt

hæfi lags í *veghloti* til að hleyppa vatni í gegn um sig eða leiða það til hliðar, út í vegskurð

lífrænar leifar

fingerðar leifar í jarðvegi af jurtum eða dýrum á ýmsum rotnunarstigum

línuálag valta

þyngd valta, í kyrrstöðu og án titrunar, á hverja lengdareiningu tromlu

malardreifari

búnaður, til að dreifa *steinefni* í fremur þunnu og jöfnu lagi á veg

Venjulega er um vélknúinn vagn að ræða, sem meðal annars er notaður til að leggja burðarlagsefni og klæðingarefni á veg.

markalínur

vegagerð

línur sem sýna innan hvaða marka *sáldurferill* á að liggja á línuriti

massapróf

próf sem mæla eiginleika efnisheildar (efnis-massa) svo sem *burðarþol* og *þjöppun*

Grunneiginleikar *steinefnanna* og *kornadreifing* hafa mikil áhrif á eiginleika efnis-massa.

Sjá *grunneiginleikar steinefnis*.

millilag

lag á milli *setlaga* eða berglaga sem hefur aðra (lakari) eiginleika til mannvirkjagerðar en meginlög námunnar
Sjá *jarðlag*.

millistærðir

sá hluti *steinefnis* sem tilheyrir stærðaflokkum sem lenda á milli efri og *neðri flokkunarstærðar* steinefnisins og um miðbik *sáldurferilsins*, t.d. grófur *sandur* í malarefni

misgengi

bergsprungu, þar sem sprunguveggir hafa færst til innbyrðis samsíða sprungufletinum

missig

misfellur í *jarðbyrði*, *vegfyllingu* eða vegi, sem stafa af mismiklum lóðréttum hreyfingum í *undirbyggingu* vegar eða í *veghlotinu*

mold

jarðvegstegund, sem er myldi (af lífrænum uppruna) að meira en helmingi þyngdar

móberg

gosberg er verður til úr gjósku, einkum gosösku, sem síðan límist saman

Móberg er einnig nefnt *túff* eða móbergstúff. Í gjóskunni er oft *vikur* og bergmolar.

Ef mikið er af bergmolum í gjóskunni er það nefnt brotaberg.

mulin mül

steinefni úr grófu *seti*, eftir að hafa farið í gegnum mulningsvélur

mulningur

steinefni sem hefur farið í gegnum einn eða fleiri *brjóta* í *mölunarsamstæðu*

myldi

jarðefni af lífrænum uppruna, þ.e. smágerðar, rotnaðar eða rotandi leifar plantna og dýra

mysna

sáldurleifar frá sprengdu og muldu *steinefni* eftir að nýtilegar stærðir hafa verið hirtar

möl

1 *steinefni* úr *seti* með fremur smáum steinum
Stærðarmörk korna eru mismunandi, en yfirleitt á bilinu 4-63 mm.

2 set, þar sem meirihluti efnisins er með kornastærð stærri en 4 mm

mölun

vinnsla bergs í *mölunarsamstæðu*

mölunarsamstæða

röð af *brjótum*, sigtum og færiböndum til stein-efnaframleiðslu

Einingum er raðað saman með það fyrir augum að *framleiðslan* uppfylli tilteknar kröfur um kornastærð og lögun korna.

náma

efnistökustaður þar sem unnið er að brotnámi efnis

Efnið er losað og eftir atvikum mulið, sigtað, þvegið og stundum geymt til síðari nota.

neðri flokkunarstærð

möskvastærð (táknud með d) í sigti sem viss hluti *steinefnis* smýgur, oft 10 - 20 %

Þetta hugtak er, ásamt *efri flokkunarstærð*, notað til að skilgreina stærðabil sem megnið af steinefni fellur í með hæfilega ákvörðuðum frávikum. Sjá staðal ÍST EN 13242.

óbundið steinefni

steinefni sem ekki er blandað bindiefni af neinu tagi svo sem biki eða sementi

óflokkað steinefni

steinefni sem ekki hefur verið sigtað, eða flokkað á annan hátt í kornastærðir

plötupróf

aðferð til að mæla hvort lag í vegi stenst kröfur um *burðarþol* og *þjöppun*

Aðferðin felst í að mæla hversu mikið stálplata sígur undir tilteknu álagi.

plötupróf í stórum stálhólki

gert á rannsóknastofu eftir að *steinefninu* hefur verið komið fyrir í stórum stálhólki og þjappað

Notað meðal annars til að athuga hvaða áhrif vatnsmettun hefur á burðarþolseiginleika steinefnis.

Proctorpróf

aðferð til að mæla hvernig þjöppunareiginleikar *steinefnis* breytast með auknu rakainnihaldi efnis

prófmölun (prufumölun)

mölun efnis í smáum stíl í tilraunaskyni, gerð til að auðvelda athugun á því hvort *steinefnið* uppfyllir tilskildar kröfur að mölun lokinni

prófsprenging

sprenging sem gerð er í því skyni að finna námu með hæfu efni til mannvirkjagerðar eða til að þróa hentuga sprengiaðferð

púkk

steinefni, úr sprengdu eða rippuðu *bergi*, innan stærðarbilsins 4-300 mm

Sjá einnig *finpúkk* og *grófpúkk*.

púkkmulningur

mulið *púkk*

rakastig

þyngdarhlutfall (%) vatns í *steinefni*, sem hlutfall af þyngd þurrrefnis

rúmþyngdarmæling

ákvörðun á þyngd efnis í rúmmálseiningu

Gert á rannsóknarstofu eða á byggingarstað.

Mæld er bæði laus rúmþyngd og rúmþyngd þjappaðs efnis.

samloðun

hæfileiki efnis til að loða saman

sandhlutfall

þyngd *steinefnis* á kornastærðabilinu 0,063-4 mm, reiknuð í prósentum af heildarþyngd *sýnis*

sandur

steinefni með kornastærðir á bilinu 0,063-4 mm

sáldur

sá hluti *steinefnis* sem smýgur tiltekið sigti

sáldurferill

línurit sem lýsir innbyrðis hlutföllum kornastærða í *steinefni* með því að tengja saman möskvastærð í sigti og *sáldur sýnisins* á sama sigti

Sáldurferillinn er svokallað dreififall (cumulative distribution function) og lárétti ásinn í línuritinu, sem tilgreinir kornastærðir, er yfirleitt kvarðaður með veldisfalli af tölunni tveir.

set

jarðefni sem borist hefur um yfirborð jarðar og sest að á þurrlendi, botni vatns eða sjávar

Dæmi: *grjót*, *möl*, *sandur*, jökulruðningur, sylti og leir en einnig *gjóska*.

setberg

berg úr *seti*

Myndast við það að *setlag* þjappast undir fargi og límist saman með efnum sem berast um það með jarðvatni þannig að kornin í setinu festast saman vegna nýmyndunar kristalla úr efni setsins

setlag

jarðlag úr *seti*

setnáma

náma í lausum setlögum

sig

lóðrétt samþjöppun efnis

síudúkur

dúkur, ofinn eða lagður úr plasttreffjum með mikla *lekt*

Notaður í stað *siulags* og stundum til styrkingar á jarðvegi.

síuefni

steinefni sem uppfyllir siukröfur gagnvart aðliggjandi lögum í *veghloti*

siulag

lag úr *síuefni*

Að jafnaði neðsta lagið í *yfirbyggingu* vegar, á milli yfirborðs *undirbyggingar* og *styrktarlags*.

skæring

brottnám *jarðefnis* úr vegsvæði í því skyni að bæta legu og umhverfi vegarins

sléttleiki

Andheiti við *yfi*.

slitlag

efsta lag vegarins, ætlað að standa gegn sliti af völdum umferðar og veðurfars og vernda undirliggjandi lög

Það er efsta lag í *veghloti*, bundið (t.d. malbik eða *klæðing*) eða óbundið (malarslitlag) sem er ætlað að mynda þægilegt yfirborð fyrir vegfarendur.

slitþol

hæfileiki *steinefnis* (bundins eða óbundins) til að standast innbyrðis núning korna eða ytri sverfandi áhrif, til dæmis frá negldum hjólbörðum

sprenging bergs

losun *bergs* með sprengiefnum

sprengingarhæfi

mælikvarði á það hversu auðvelt er að losa *berg* með sprengiefni

sprengt berg

steinefni úr föstu *bergi*, óháð kornastærðum og innbyrðis dreifingu þeirra, sem hefur verið sprengt eða rífið upp með öflugum tækjum

sprengt og flokkað berg

sprengt berg, stundum mulið, sem hefur verið sigtað og fellur innan tiltekinna stærðarmarka

Þetta heiti nær einnig yfir *steinefni* sem er fengið með því að mylja gróft *grjót*.

sprengt og mulið berg

mulið *berg* (mulin klöpp) sem hefur, að lokinni losun farið gegnum mulningsvélar

Þetta heiti nær einnig yfir *steinefni* sem er fengið með því að mylja gróft *grjót*.

sprungumynstur

sprungur í *bergi* verða til við hreyfingar á bergmassa og geta myndast í fleiri en eina stefnu á hverju svæði

Sprungur í bergi mynda ákveðið mynstur (sprungumynstur) sem getur verið mikilvægt að þekkja þegar gerðar eru jarðfræðilegar athuganir t.d. á bergnámmum.

staðlapakki CEN TC 154

Safn staðla í staðlaröðinni ÍST EN, sem allir fjalla á einn eða annan hátt um prófanir á *steinefnum* til mannvirkjagerðar (Aggregates) eða kröfur til eiginleika þeirra.

staðlapakki CEN TC 227

Safn staðla í staðlaröðinni ÍST EN, sem allir fjalla á einn eða annan hátt um prófanir á vegagerðarefnum (Road Materials) eða kröfur til eiginleika þeirra. Staðlarnir eru um malbik, *klæðingu*, steinsteypu og óbundin efni.

stál

lóðréttur end aflötur í bergskæringu eða bergnámu þar sem unnið er hverju sinni

stálhæð

hæð þess *stáls*, sem sprengt skal í einni lotu

steind

kristallað, fast frumefni eða efnasamband í *bergi*, flokkað eftir efnasamsetningu og kristallagerð

Steindir eru frumeiningar *bergtegunda*.

Dæmi um steindir: ólívín, pýroxen, plagio-klas.

steinefnapróf

aðferðir sem beitt er á rannsóknastofu til að mæla hvers konar tæknilega eiginleika *steinefnis*

steinefni (aggregate)

kornótt efni sem notað er við framkvæmdir, það getur verið náttúrulegt, *unnið* eða endurunnið

stig í verkferli efnisrannsókna

Sjá *framkvæmdarstig*, *framleiðslustig* og *hönnunarstig*.

stofnvegur

Þjóðvegur í grunnkerfi samgangna, sem tengir saman byggðir landsins

storkuberg

berg sem myndast við það að bergkvika storkunar

Storkuberg má greina í *djúpberg*, *gangberg* og *gosberg*.

straumflögótt berg

storkuberg, sem ber þess merki að kvikan hafi verið á hreyfingu eftir að hún var farin að storkna

Afar kleyfið *steinefni*, klofnar auðveldlega í stórar, þunnar flögur eða skífur.

stuðlaberg

stuðlað *storkuberg*, einkum *gangberg* eða *gosberg*

stuðlun

einkenni á storknaðri bergkviku; verður þegar *storkubergið* heldur áfram að kólna og dregst saman og klofnar í ílangar einingar, stuðla, sem tíðum eru sexstrendir

Fyrirbærið er einkum algengt í basalti.

Stuðull stendur jafnan hornrétt á kólnunarflöt *bergsins*.

styrktarlag

neðsta lag í *yfirbyggingu veghlots*, næst undir burðarlagi og ofan á *yllingu*

Stöku sinnum er *siulag* eða *frostvarnarlag* milli styrktarlags og *yfirborðs undirbyggingar*. Laginu er stundum skipt í tvennt, efri og neðri hluta styrktarlags. Styrktarlag var áður kallað neðra burðarlag.

styrkur

hæfileiki (stein)efnis eða *veghlots* til að standast hvers konar krafta, sem á það kunna að verka, án þess að bregðast hlutverki sínu, svo sem með því að molna niður eða færast úr stað

stæðni

hæfileiki efnis til að standast skúfspennur (sker-spennur), hvort heldur frá kyrrstæðu eða sveiflu-kenndu álagi

stærðadreifingarstuðull (Cu stuðull)

hlutfallið milli kornastærða, sem afmarka 60 % og 10 % *sáldur*

stærðaflokkun d/D

Önnur af tveim algengum aðferðum til að tákna stærðaspönn *steinefnis* og sú sem *Evrópustaðlar* mæla fyrir um að sé notuð. Hana má tilgreina sem d/D þar sem d tákna *neðri flokkunarstærð* og D *efri flokkunarstærð* steinefnisins, hvorutveggja í mm. Um leið eru gefnir möguleikar á *yfirstærðum* og *undirstærðum* innan vissra marka, með öðrum orðum má tiltekinn hluti efnisins smjúga sigti með möskvastærðina d og sömuleiðis má tiltekinn hluti efnisins sitja á sigti með möskvastærðina D. Sjá einnig *stærðaflokkun d-D*.

stærðaflokkun d-D

Önnur af tveim algengum aðferðum til að tákna stærðaspönn *steinefnis*. Hér á landi hefur verið algengt að gera ráð fyrir að þessi ritháttur tákni að d sé möskvastærð í sigti sem smæsta efnið í flokknum situr á en D tákni möskvastærð í sigti sem allt efnið smýgur; með öðrum orðum leyfi þessi ritháttur engar *yfirstærðir* eða *undirstærðir*. Dæmi um slíka framsetningu er steinefni í *klæðingar*, til dæmis er *stærðaflokkurinn* 11-16 mm nánast hreinsigtaður á þessum sigtum. Þess ber þó að geta að í *Alverki '95* er þessi ritháttur notaður en þar er þó einnig gert ráð fyrir yfir- og undirstærðum. Sjá einnig *stærðaflokkun d/D*.

stærðaflokkur

sigtað *steinefni*, tilgreint með efri og *neðri flokkunarstærð*

Dæmi: 0/32 mm (d/D).

stærstu steinar

Stærstu steina má skilgreina þannig að til sé sigti (ímyndað eða raunverulegt) með slíkri möskvastærð að þeir smjúgi með naumindum í gegnum það, þá finnast engir steinar í sýninu sem ekki myndu smjúga í gegnum þetta sama sigti. Þegar *efri flokkunarstærð* (D) er notuð sem mælikvarði á grófleika efnisins er stærð stærstu steina oft táknuð með D'98 sem þýðir að 98 % *steinefnisins* myndi smjúga sigti með möskvastærðina 1,4*D.

súrt berg

berg sem inniheldur meira en 66 % kísilsýru (SiO₂) miðað við þyngd

sýnataka

brottnám hæfilega stórs hluta af efni (t.d. *steinefni* eða malbiki) til rannsóknar

Oftast til prófunar á rannsóknastofu, í þeim tilgangi að afla nauðsynlegra upplýsinga um eiginleika efnisins.

sýni

lítill hluti eða skammtur af ótilgreindu efni, t.d. *steinefni*, sem sýnir eðli þess og eiginleika

tengivegur

þjóðvegur sem tengir héraðs- og landsveg við stofnveg

teningslaga

L í laginu eins og hlutur sem líkist að meira eða minna leyti sexflötungi með allar hliðar jafnstórar

tippa

S losa hlass af lausu efni af flutningatæki

tippur

staður þar sem *steinefni* er losað af flutningatæki
Á tipp getur myndast haugur, annað hvort til tímabundinnar geymslu, til síðari frágangs í vegi, eða varanlegrar geymslu.

títurvalti

valti með svighjóli (hjámíðjuhjóli) á tromlu sem orsakar öflugan títring á tromlunni

túff

Sjá *móberg*.

ummyndað berg

berg sem hefur orðið fyrir *ummyndun*

Sjá *ummyndun*.

ummyndun

það að *storkuberg* eða *setberg* breytist að nokkru leyti að gerð og efnasamsetningu tiltölulega grunnt í jörðu, einkum vegna áhrifa frá jarðhita

undantekt

það að sigta *steinefni* á einu sigti í þeim tilgangi að skilja frá efni af ákveðinni stærð eða smærra

Sáldrið er ýmist tekið til annarra nota eða *haugsett*. Andstæða við *hörpun*.

undirbygging

vegbotn ásamt vegfyllingu

Sjá *vegbotn* og *vegfyllingu*.

undirbygging úr sprengdu bergi

fylling sem eingöngu er gerð úr sprengdu bergi

undirstærðir

kornastærðir í *steinefni* sem eru smærri en *neðri flokkunarstærð* (d)

unnið efni

vegagerð

efni úr *bergi*, mulið í til þess gerðum *brjótum*, stundum þvegið og stærðarflokkað

útboðslýsing

upplýsingar um fyrirhugað verk, nægilega greinargóðar til að verktaki geti tilgreint nákvæmlega hvað hann þarf að fá greitt fyrir að vinna verkið

útlögn

verknaður sem felst í að koma *steinefni*, bundnu eða óbundnu, fyrir á tilteknum stað í vegi

úttektarmæling

mælingar sem notaðar eru við úttektargerð, þ.e. þegar verkhlutar eru gerðir upp, bæði hvað varðar gæði og magn

valti

vélknúíð eða dregið tæki með einni eða fleiri tromlum eða röð af gúmmíhjólum til að þjappa *steinefni* (bundið eða óbundið) eða *jarðveg*

veðrunarþol

hæfileiki (stein)efnis til að standast áhrif veðurs t.d. úrkomu og vinda og einnig aðskotaefna t.d. salts án þess að eiginleikar þess skerðist

vegbotn

undirstaða vegar úr upprunalegum jarðefnum með eða án grunnstyrkingar

Sjá *jarðbyrði*.

vegfilling

lag í *undirbyggingu veghlots*, neðsta lag í vegi ofan á *vegbotni*

Vegfylling hvílir á *vegbotni* og er undirstaða fyrir efri lög vegarins (*yfirbyggingu*), *styrktarlag*, *burðarlag* og *slitlag*.

veghefill

öflugt tæki á fjórum gúmmíhjólum með stálblaði og öðrum nauðsynlegum búnaði til að jafna *steinefni* í vegi með því að velta því á undan sér og til hliðar

veghlot

öll uppbygging vegar; aðfluttur efnismassi (efnisheild) frá *vegbotni* til *slitlags*

verkgæði

huglægt eða hlutlægt mat á því að hve miklu leyti framkvæmd verks er í samræmi við *fyrirmæli*, svo sem verklýsingu eða útboðsskilmála

viðloðun

vegagerð;
mælikvarði á það hversu vel bindiefni loðir við *steinefni* undir nánar tilteknum kringumstæðum

vikur

gjóska úr frauðkenndum, mjög grofnum glerkenndum molum, sem falla harðstorknir til jarðar

Getur flotið á vatni.

vinnsla steinefnis

öll vinna við framleiðslu *steinefnis* frá því að það hefur verið losað í námu og þar til það er tilbúið til notkunar

Vinnsla felst í *mölun*, sigtun og þvotti.

vinnslutækni

verklag við vinnslu *steinefna*, sem er nauðsynlegt til að ná tilsettum efnisgæðum

vinnuumferð

umferð vinnubíla, námubíla og vinnuvéla á ófullgerðum vegi meðan á byggingu hans stendur

virki áreyri

eyri í eða við á eins og hún rennur hverju sinni

yfirborð undirbyggingar

yfirborð *fillingar* eða *skæringar* eftir atvikum; áseta fyrir *yfirbyggingu* vegarins

yfirborðsáferð steinefnis

Hrjúfleiki yfirborðs *steinefna* getur skipt máli varðandi eiginleika þess til mannvirkja-gerðar.

yfirbygging

sá hluti *veghlotsins* sem er fyrir ofan *yfirborð undirbyggingar*

yfirstærðir

kornastærðir í *steinefni* sem eru stærri en *efri flokkunarstærð* (D)

ýfi

óregluleg vik vegyfirborðs frá hönnuðum fleti og með bylgjulengdir á bilinu 0,5-50 m.

Ýfi hefur sterk áhrif á akstursþægindi og slit á bílum. Í samburðarskyni eru mælingar á ýfi stundum vegnar með bylgjulengdum þess og bylgjulengdir sem hafa mest áhrif á akstursþægindi vega þyngst. Ófullkominn mælikvarði á ýfi er bil undir réttstærð en yfirleitt eru notuð sérsníðuð mælitæki sem geta mælt á venjulegum umferðarhraða. Ýfi er oft tilgreint í mm/m (IRI).

Sjá einnig *hrýfi*.

þáardýpi

dýpi frá yfirborði vegar niður að frosnu efni

þjappmælir (þjöppumælir)

búnaður í völtum sem mælir og skráir bakslag valta frá jarðefnum sem verið er að þjappa

Notaður til að fylgjast með *þjöppun* og staðsetja bletti sem þarf að þjappa betur.

þjálmi

1 lýsing á eiginleikum *finefna* við mismunandi *rakastig*

Þjál finefni eru óæskileg í *burðarlagi* og *styrktarlagi* en bæta hinsvegar eiginleika malarslitlagsefna.

2 lýsing á flæðieiginleikum steinsteypu

þjálnimark

lægsta rakagildi sem efni getur haft án þess að molna í sundur við hnoðun

þjálnistuðull (Plasticity Index)

mismunur á *flæðimarki* og *þjálnimarki* efnis

Mælikvarði á sambandið milli *samlöðunar* finefna og *rakastigs* þeirra.

þjöppun

hvers konar aðgerðir sem miða að því að minnka holrými í *steinefni*, bundnu eða

óbundnu, og auka *burðarþol* þess. Í vegagerð eru oftast notaðir *valtar* í þessum tilgangi, stöku sinnum farg.

þjöppunarmæling (þjappmæling)

það að mæla *þjöppun* með tækni sem gerir kleift að ákvarða hversu langt þjöppun er gengin eða hvort hún hefur borið viðhlítandi árangur

Margar aðferðir standa til boða, ýmist á rannsóknastofu eða á framkvæmdastað t.d. *plötupróf*, *þjappmælir*, *rúmþyngdarmæling* og geislamæling.

þolvik

mesti leyfði mismunur á mældu gildi og fyrirskipuðu gildi

Leyft gildi er á bilinu $a \pm x$ þar sem a er fyrirskipað gildi og x er þolvik.

þvottur steinefnis

það að skola *steinefni* með vatni á einhverju þrepi í vinnslunni

Oftast gert til að losna við finefni sem loða við steinefnið.

öxulþungatakmarkanir

afturköllun á annars gildandi leyfi til að aka farartækjum með hámarksþunga á öxli um tiltekinn veg eða vegarkafla

Gildir venjulega aðeins um stuttan tíma.